

УДК 159.9:796.071

Василь Осьодло

СУБ'ЄКТНИЙ ПІДХІД У ПСИХОЛОГІЧНОМУ СУПРОВОДІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОФІЦЕРА

У статті аналізуються психологічні умови розвитку суб'єктності й необхідні чинники розвитку суб'єктності офіцерів. Показано, що психологічний супровід цього процесу передбачає комплексну реалізацію в діяльності її суб'єктів дослідницько-діагностичної, проєктувальної та управлінської функцій.

Ключові слова: суб'єктний підхід, психологічний супровід, професійне становлення, офіцер.

Постановка проблеми. У сучасну епоху освіта стала однією з найпоширеніших сфер людської діяльності. У ній зайнято більше мільярда учнів, студентів і майже 50 мільйонів педагогів. Суттєво підвищилася соціальна роль освіти. Від її спрямованості та ефективності багато в чому залежать перспективи розвитку країн світу та людства в цілому. За останні роки динамічно змінюється і ставлення до освіти, визнається необхідність ціложиттєвого навчання. Освіта розглядається як провідний чинник соціально-економічного прогресу, зміцнення обороноздатності держави, захисту національних інтересів.

Військова освіта, як складова загальнодержавної освітньої системи, є однією з ключових ланок, які визначають якість стану та основу стабільного розвитку військової організації держави. Вона сприяє відтворенню кадрового потенціалу Збройних Сил України, забезпечує високу якість підготовки військових фахівців відповідно до сучасних вимог, здійснює свій внесок у зміцнення обороноздатності держави.

Виходячи з цього, особливої актуальності набуває психологічний супровід освітнього процесу, який дає змогу підвищити ефективність функціонування системи військової освіти, впроваджувати інноваційні підходи до її реформування, підвищувати якість освіти тощо.

Відповідно до вищесказаного **метою** статті є обґрунтування окремих науково-теоретичних і методичних положень психологічного супроводу професійного становлення офіцера, які, на наш погляд, є системотвірними дієвими засобами формування і розвитку його суб'єктності в умовах професійного навчання.

Результати теоретичного аналізу. За результатами теоретичного аналізу встановлено [1, 2, 3, 5, 7 та ін.], що до числа особистісних якостей і професійних особливостей офіцерів, які виступають у ролі *внутрішніх умов* і визначають розвиток суб'єктності за відповідними структурними компонентами, відносяться:

а) якості, що впливають на реалізацію функцій *рефлексивного* компонента суб'єктності: загальна рефлексивність (здатність усвідомлювати і сприймати складність і суперечливість зовнішнього світу,

внутрішньоособистісних структур, свідомо вибудовувати свою життєдіяльність, прогностичність (здатність діяти і приймати рішення з певним часово-просторовим випередженням очікуваних подій, соціальний інтелект (здатність розуміти, оцінювати і прогнозувати міжособистісні події, наміри й емоційні стани людей за вербальною і невербальною експресією), а також досвід самовизначення в складних ситуаціях [4, 6, 8, 9, 12 та ін.];

Обгрунтованість включення таких якостей зумовлена характером професійних ситуацій у діяльності офіцера, пов'язаних з наявністю в них елементів невизначеності (тобто, характеристики середовища, що включають події, які не можна передбачити однозначно, або які мають альтернативний характер), необхідністю прогнозування і побудови образу майбутнього з урахуванням імовірності його настання й різної часової перспективи, необхідністю потрібних навичок і здібностей до пошуку необхідної інформації, її оцінювання, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями і явищами в предметно-діяльнісному і соціально-комунікативному контекстах тощо.

б) до психологічних особливостей офіцера, що впливають на реалізацію функцій *діяльнісного компонента* суб'єктності відносяться: загальна професійна освіченість, досвід позитивних життєвих і професійних досягнень, творчий потенціал, емоційно-вольова стійкість [1, 5, 7, 11].

Ці якості, на нашу думку, сприяють забезпеченню стабільності діяльності, збереженню її характеру при зміні чи ускладненні вихідних умов; пошукові й вибору необхідного варіанта дій, узгодженості дій, що починаються, гнучкості передбачуваних до використання алгоритмів досягнення цілей, варіативності й технологічної різноманітності задіяних способів і засобів професійно-особистісної самореалізації;

в) психологічні особливості офіцера, що впливають на реалізацію функцій *мотиваційного компонента* суб'єктності: загальна активність, мотивація досягнення, внутрішній локус контролю, схильність /прагнення до ризику, а також характер професійної Я-концепції офіцера, що оцінюється за параметрами спрямованості, індивідуального способу професійного зростання, прийняття себе як професіонала та ін. [1, 2, 8, 10].

Ці якості виступають для офіцера своєрідним мотиваційним фундаментом екстраполяції себе в майбутнє, забезпечуючи свідомо-відповідальне ставлення до справи, здатність до розумного ризику, спонукаючи до здійснення активної діяльності й особистісну залученість, регулюючи емоційне тло у процесі подолання фруструючих обставин життєдіяльності та військової служби.

Таким чином, перераховані якості, що лежать в основі реалізації функцій різних компонентів суб'єктності, складають їх суб'єктну основу (змістову, операційну, активаційну), забезпечуючи істотні пере-

думови для реалізації особисто прийняттого, індивідуалізованого варіанту її розвитку.

Досліджувані особистісні якості і професійні особливості офіцера, що співвідносяться з функціями структурних компонентів суб'єктності, виступають у ролі психічного ресурсу, стильових особливостей і загального рівня розвитку суб'єктності. Крім того, ми можемо зазначити, що ці якості підсилюють (при належному рівні свого розвитку) його суб'єктний полюс, утворюючи необхідні передумови для ефективної реалізації суб'єктної активності, а зовнішні умови визначають специфіку формування суб'єктності, сприяючи або перешкоджаючи адекватному орієнтуванню в тих чи інших, значимих для саморозвитку і діяльності, обставинах, підсилюючи або зменшуючи визначеність ситуацій вибору, у цілому мотивуючи або фруструючи розвиток суб'єктності офіцера.

Крім цього, дослідженню мають підлягати елементи соціально-професійного середовища, характер яких, на нашу думку, також має бути пов'язаний з успішністю розвитку суб'єктності, визначаючи її спрямованість і якість реалізації як динамічного процесу. До таких умов відносяться: нормативна регламентація діяльності і необхідність прояву суб'єктності, співвідношення суто виконавчих та ініціативних, самостійних дій офіцера у професійній діяльності і системі професійної взаємодії; представленість у найближчому професійному оточенні референтних зразків суб'єктної поведінки; масштаб діяльності і діапазон сфери відповідальності; складність діяльності, її технологічна розмаїтість, наявність у ній ситуацій, що сприяють освоєнню різних професійних позицій (дослідник, керівник, проектувальник), що забезпечують комплексний і варіативний вплив на об'єкт.

Таким чином, рівень розвитку суб'єктності, її структурна композиція й індивідуальні прояви в офіцерів опосередковані специфікою їхньої діяльності, змістом і типом професійної Я-концепції, рівнем розвитку низки психічних і особистісних якостей (загальна активність, мотивація досягнення, внутрішній локус контролю, прогностичність, творчий потенціал, соціальний інтелект, емоційна стійкість, схильність до ризику), а також досвідом самовизначення в складних ситуаціях і професійних досягненнях.

Слід зазначити, що з початком самостійної професійної діяльності для офіцера складається принципово інша соціальна ситуація професійного розвитку, що характеризується включенням його в нові професійні зв'язки і відносини, посиленням суб'єктної складової в процесах, пов'язаних з його взаємодією з іншими військово-службовцями. Зміна статусу поєднується з підвищенням автономності офіцера як суб'єкта діяльності і ухваленням управлінських рішень. Багатофункціональний профіль обов'язків, складність об'єкту управління і невизначеність, вихідна незаданість усієї повноти умов і готових алгоритмів соціально-рольової поведінки передбачає здатність

офіцера до ефективного самовизначення в складних ситуаціях діяльності і військової служби, до комплексного і варіативного – в технологічному і морально-етичному планах – підходу до розв'язання професійних завдань, відповідального ставлення, ініціативи, самостійності офіцера у визначенні і вибудовуванні найбільш оптимального способу саморозвитку і професійної взаємодії.

Проблема розвитку суб'єктності знаходить відображення у недостатній розвиненості або диспропорціях окремих її компонентів і може виражатися в такому:

а) невміння чи нездатність виявити реально існуюче протиріччя між вимогами, що пред'являються, і рівнем їх відповідності своєму професіоналізму;

б) неадекватність професійного Я-образу і самооцінки, що є передумовою до самозаспокоєння або психічного дискомфорту у разі її зміни; відсутність чітких, структурованих уявлень про можливості професійної самореалізації;

в) "звуження" позиційно-рольового діапазону у виконанні професійних обов'язків, що провокує розвиток тенденції до обмеженої рефлексії елементів професійних ситуацій в межах суто виконавських, нормативно закріплених функцій офіцера;

г) відсутність необхідних спонук до самостійного покладання цілей в діяльності і професійному саморозвитку, визначенні своєї професійної перспективи, реалізації стратегії її досягнення за рахунок актуалізації професійно-особистісного ресурсу;

д) відсутність власних норм і критеріїв оцінювання якості своєї праці, орієнтація на "зовнішню" оцінку, жорстка орієнтація на думку інших або гіпертрофована довіра до досвіду інших суб'єктів;

е) орієнтація у виборі способів розв'язання професійних завдань на обмежене коло нормативних "шаблонів", тенденція до виконання професійних завдань у межах функціонального мінімуму; низькі здібності до варіативного узгодження цілей, способів і засобів діяльності в конкретних умовах її здійснення тощо.

Недостатня розвиненість суб'єктних якостей ускладнює процес професійної ідентифікації, вироблення ефективних шаблонів професійної поведінки, орієнтирів в своєму особистісно-професійному розвитку, встановленні ефективних взаємин з іншими суб'єктами військової діяльності. У багатьох випадках це супроводжується зниженням рівня власної самооцінки, прагненням "обійти" незручні для себе ситуації взаємодії, що неминуче веде до звуження сфери професійної активності офіцера, вибору "хибних" орієнтирів в особистісно-професійному зростанні.

Результати проведеного нами емпіричного дослідження виявили існування відповідних взаємозв'язків між різними структурними компонентами суб'єктності та вагому роль професійного досвіду і самої діяльності як розвиваючих чинників суб'єктності офіцера [8].

Така тенденція є тривалою в часі, що "стримує" розкриття та реалізацію професійно-психологічного потенціалу офіцера в діяльності, знижуючи тим самим його професійну ефективність.

З урахуванням цього нами було висунуто припущення про те, що розвиток суб'єктності можливий в умовах професійно-орієнтованого тренінгу, що моделює відповідні ситуації і проблеми, вирішення яких вимагає адекватної службово-рольової поведінки. Розвивальний тренінговий комплекс у зв'язку з цим розглядається нами як "згорнутий" аналог системи психологічного супроводу, покликаної здійснювати своєчасну діагностику, корекцію і розвиток структурних компонентів суб'єктності, активізувати і заохочувати суб'єктну активність офіцера, а також сприяти попередженню у нього негативних (кризових) явищ через низький рівень їх розвитку. Результати формувального експерименту наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Результати формувального експерименту

Компоненти	Показники	ЕГ (n=30)		КГ (n=30)		Відмінності між групами	
		До	Після	До	Після	(t-критерій)	(p)
Рефлексивний	Рефлексивність	0,39	0,48*	0,40	0,42*	4,04	p ≤ 0,05
Мотиваційний	Самоцінність	0,31	0,37	0,32	0,36	3,02	–
	Активність	0,41	0,50	0,45	0,43	4,32	–
	Відповідальність	0,23	0,32*	0,25	0,27*	3,45	p ≤ 0,01
Дільнісний	Автономність	0,30	0,37	0,36	0,35	3,15	–
	Цілісність	0,47	0,51*	0,46	0,44*	2,82	p ≤ 0,01
	Креативність	0,19	0,22	0,17	0,18	3,56	–
Суб'єктна активність		0,21	0,29*	0,22	0,23*	4,46	p ≤ 0,01

Виходячи з визнання різного рівня сформованості компонентів суб'єктності в офіцерів, їх розвиток передбачає відповідні впливи (розвиток, корекція). Розвивальний вплив спрямований на елементи, які не відповідають рівню свого розвитку (вираженості в загальній ієрархії), встановленому емпірично оптимальному профілю і середньовибірковим значенням. Корекційні дії стосуються рівня розвитку елементів суб'єктності, рівень розвитку або співвідношення в структурній ієрархії яких є протипоказанням до успішної самореалізації у професійній сфері або при взаємодії з іншими суб'єктами в рамках виконання професійних функцій (наприклад, гіпертрофовані

активність і самоцінність при низькому рівні розвитку рефлексивності чи відповідальності).

Цілеспрямований вплив на основні компоненти суб'єктності був пов'язаний з вирішенням таких завдань:

1. проблематизація у свідомості офіцера понять "суб'єктність" і "професіоналізм", розширення його уявлень про шляхи і можливості самореалізації у військово-професійній сфері за рахунок актуалізації власного суб'єктного потенціалу;
2. розвиток навичок самодіагностики рівня розвитку суб'єктності, формування і розвиток навичок і умінь, необхідних офіцерові у широкому колі проблемних ситуацій;
3. розвиток мотиваційних основ, що визначають прагнення офіцера до самостійного, відповідального і вільного вибору;
4. розвиток операційних основ, що забезпечують варіативне узгодження зовнішніх і внутрішніх умов у процесі вироблення й ухвалення управлінських рішень;
5. удосконалення умінь психічної саморегуляції станів і управління поведінкою в складних ситуаціях.

При цьому під розвитком розумілася цілеспрямований вплив на структурні компоненти суб'єктності (рефлексивний, мотиваційний, діяльнісний) з метою:

– формування внутрішньої позиції, що визначає позитивну спрямованість уявлень офіцера про себе як про суб'єкта професійної діяльності і професійного вдосконалення, здатного з опорою на власний особистісний ресурс вирішувати складні професійні завдання;

– розвитку навичок самодіагностики проблем професійного розвитку і готовності до їх подолання, навичок самоорганізації власної професійної активності, організації діяльності і взаємодії підлеглих військовослужбовців.

Методичними засобами розвитку суб'єктності виступали:

I. Інформаційний комплекс. Цей вид розвивальної роботи був орієнтований на формування в офіцерів інформаційної основи, що створює якнайповніше уявлення про професійну діяльність як сферу докладання суб'єктних зусиль, актуалізацію суб'єктного потенціалу, про змістову специфіку професійної взаємодії різних суб'єктів діяльності.

У процесі формування інформаційної основи вирішувалися такі завдання:

– вивчення нормативних документів, що регламентують професійну активність офіцера, його взаємини з іншими суб'єктами;

– з'ясування багатоаспектності професійної діяльності офіцера, виявлення комплексу професійних і службових завдань, що вирішуються офіцерами, а також ситуацій (стандартних і нестандартних), які вимагають ухвалення відповідальних і самостійних управлінських рішень;

– з'ясування професійно важливих якостей офіцера конкретного посадового профілю, рефлексія досліджуваними рівня їх розвитку у себе;

– з'ясування співвідношення і особливостей прояву в діяльності понять "професіоналізм" і "суб'єктність", визначення патернів і типології суб'єктної і несуб'єктної поведінки офіцерів

II. Розвивально-корекційний комплекс, спрямований на розвиток структурних компонентів суб'єктності, що визначають її функціональну ефективність. З цією метою застосовувалися вправи і прийоми, об'єднані в рамках таких методів:

– тренінг рефлексії (орієнтований на розвиток саморозуміння, психологічної спостережливості, багатопозиційного погляду на діяльність, здатності розуміти і прогнозувати розвиток ситуації, поведінки інших людей);

– мотиваційний тренінг (тренінгові процедури з розвитку мотивації досягнення; тренінг причинних схем);

– організаційно-діяльнісна гра.

III. Методичний комплекс психологічного і психофізіологічного забезпечення, орієнтований на профілактику несприятливих тенденцій в самооцінці окремих офіцерів, на опанування навичок психофізичного відновлення після тренінгових процедур і службових навантажень, а також усвідомлення можливості здобуття кожним учасником тренінгу психологічної допомоги з приводу проблем, що виникають у зв'язку з новим баченням особистісно-професійних перспектив.

У процесі тренінгових занять застосовувалися різні методи, що передбачають активні дії досліджуваних щодо розвитку практичних навичок (рольові і ділові ігри, тематичні обговорення і дискусії), надання об'єктивного зворотного зв'язку, рефлексивні процедури по усвідомленню й аналізу власної поведінки, станів і відчутих труднощів (аналіз ситуацій, самодіагностика), а також аутогенна і релаксаційна техніки. Об'єднані єдиним задумом, ці процедури і методики склали єдиний методичний комплекс експерименту, що були умовою його ефективності.

В ході проведення тренінгової роботи ми враховували, що всі психічні явища можуть бути сформовані лише в умовах реально здійснюваної діяльності. Виявлені в ході теоретичного аналізу лінійвзаємозв'язку діяльності і суб'єктності, а також результати констатувального експерименту свідчать про реципрокний вплив, що проявляється в ході вирішення професійних завдань, їх впливу на суб'єктний потенціал і навпаки. У зв'язку з цим розвиток суб'єктних якостей, і, відповідно, професійної суб'єктності у цілому, має бути забезпечений шляхом створення відповідного професійного контексту, що дозволяє, по-перше, оцінити, а, по-друге, відповідним чином удосконалювати психологічні еквіваленти суб'єктної активності офіцерів.

З цією метою було визнано доцільним моделювання в умовах формувального експерименту ситуацій, релевантних професійній діяльності, військовій службі і завданням професіоналізації, що полегшувало б перенесення сформованих навичок і умінь в реальні умови діяльності і військової служби. В ході "занурення" досліджуваних у конкретні ситуації відбувалося "скріплення" нормативного й особистісно-смыслового аспектів, що сприяло знаходженню і закріпленню у свідомості офіцера найбільш оптимального способу вирішення конкретного професійно зумовленого завдання. Нормативний аспект був представлений змістом самих завдань, що мають узагальнено-типізований характер, способами їх вирішення, а особистісно-смысловий аспект – ціннісними орієнтаціями й установками офіцера, а також досвідом індивідуального вирішення аналогічних завдань у власній практиці. Таким чином, ситуація, що вимагає прийняття управлінського рішення офіцером, виступала основною організаційно-смыисловою одиницею аналізу й актуалізації професійної суб'єктності. За характером змісту пред'явлення "стимульної інформації" і включеності досліджуваних у практичні дії ці ситуації були розділені на такі групи:

– *ситуації-ілюстрації*, що містять приклади службової поведінки і професійних дій офіцерів. Такі ситуації активізують установки досліджуваних, які лежать в основі моделювання власної поведінки при уявному зануренні в аналогічну обстановку;

– *ситуації-оцінки* – опис ситуацій і завдань військово-соціальної взаємодії і можливі шляхи їх вирішення у готовому вигляді, що вимагають лише оцінити рішення. Специфіка цих ситуацій полягає в уявній постановці офіцерами себе на місце основного суб'єкта з метою оцінки власного потенціалу як достатнього для здійснення аналогічних дій;

– *ситуації-вправи* – конкретні епізоди військово-соціальної взаємодії і професійної діяльності, подані так, щоб прийняття рішення вимагало стандартних дій та їх закріплення;

– *ситуації-проблеми* полягають в тому, що конкретні обставини ситуації необхідно проаналізувати для чіткого формулювання проблеми, з якої можна було б прийняти одне з можливих (оптимальних) рішень.

Враховуючи істотну роль в процесі функціонування професійної суб'єктності такого механізму, як рефлексія, його "включеність" у більшість ситуацій і процедур (у т.ч. за рахунок актуалізації рефлексивних труднощів) була, на нашу думку, передумовою успішності всієї тренінгової роботи в цілому.

Загальна схема тренінгових занять включала такі етапи:

1) створення єдиного психологічного простору, а також зворотного зв'язку (окремий учасник, вся група і навпаки);

2) змістова інтерпретація ведучим сутності того чи іншого феноменологічного прояву професіоналізму і професійної суб'єктності, а також якостей, що її характеризують;

3) проведення рольової гри або здійснення (показ) окремих вправ для створення ситуацій рефлексії;

4) отримання зворотного зв'язку у вигляді думок, нових ідей, пропозицій від усіх її учасників, впорядкування інформації і спільне її резюмування;

5) зняття психологічної напруженості (релаксаційно-відновлювальні вправи), підведення підсумків заняття (співставлення цілей заняття з отриманим результатом) і постановка завдань на відпрацювання набутих навиків в повсякденній діяльності і поведінці.

Висновки.

Таким чином, аналіз науково-теоретичних і методичних положень щодо психологічного супроводу професійного становлення офіцера, проведена тренінгова робота підтвердили необхідність розвитку суб'єктності офіцерів, оскільки вона тісно пов'язана з ефективністю професійної діяльності.

Спираючись на отримані результати нами встановлено, що у значної частини досліджуваних рівень її розвитку є недостатнім. Крім того, є широке коло ситуацій і видів діяльності, в яких офіцер, виконуючи як суб'єкт системотвірну функцію, змушений діяти у складному і динамічному за своєю природою професійному контексті, що поєднує соціальні, правові, організаційні, психолого-педагогічні і етичні аспекти.

Це особливо характерно для таких видів і ситуацій діяльності, де об'єктом його "управлінської уваги" виступає військовослужбовець або військовий колектив, а сама ситуація характеризується значною невизначеністю вихідних умов (включаючи неявну атрибуцію відповідальності, широке коло альтернатив), відсутністю адекватних мотиваторів, відсутністю чітких критеріїв оцінки якості того чи іншого варіанту дій і їх результату.

1. Балл Г.А. "Психология" методологии: рациогуманистический взгляд / Г.А. Балл // Вопросы психологии. – 2011. – № 2. – С. 3–13.
2. Волянюк Н.Ю. Теоретичні основи проблеми професіоналізації суб'єкта діяльності / Н.Ю. Волянюк // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – К. : ІВЦ "Політехніка", 2002. – № 3. – С. 105–114.
3. Карпенко З.С. Аксіопсихологічні джерела методу моделювання у психології особистості / З.С. Карпенко // Психологія і суспільство. – 2009. – 4. – С. 138–144.
4. Карпов А.В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики / А.В. Карпов // Психологический журнал. – 2003. – Том 24. – № 5. – С. 45–57.
5. Лефтеров В.О. Особистісно-професійний розвиток фахівців екстремальних видів діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол.

- наук : 19.00.09 / В.О. Лефтеров; Університет цивільного захисту України. – Х., 2008. – 37 с.
6. Ломов Б.Ф. Антиципация в структуре деятельности / Б.Ф. Ломов, Е.Н. Сурков. – М. : Наука, 1980. – 182 с.
 7. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості / С.Д. Максименко – К. : Видавництво ТОВ "КММ", 2006. – 240 с.
 8. Осьодло В.І. Психологія професійного становлення офіцера: [монографія] / В.І. Осьодло. – К. : ПП "Золоті ворота", 2012. – 463 с.
 9. Саннікова О.П. Феноменологія особистості: Вибрані психологічні праці / О.П. Саннікова. – Одеса : СМІЛ, 2003. – 256 с.
 10. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретично-методологічні проблеми: [навч. посіб.] / В.О. Татенко. – К. : НАУ-друк, 2009. – 286 с.
 11. Чепелева Н.В. Соціально-психологічні чинники розуміння та інтерпретації особистого досвіду: монографія / Н.В. Чепелева, Т.М. Титаренко, М.Л. Смульсон та ін.; [за ред. Н.В. Чепелевої]; АПН України; Інститут психології ім. Г. С. Костюка. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 255с.
 12. Шевченко Н.Ф. Розвиток уявлень про категорію "смысл" у психологічній теорії діяльності / Н.Ф. Шевченко // Психологія і суспільство. – 2012. – № 1. – С. 82–88.

The article analyzes the psychological conditions of subjectivity and necessary factors of subjectivity of officers. It is shown that psychological support of this process involves a comprehensive implementation of the activities of its subjects research and diagnostics, projecting and management functions.

Keywords: *subjective approach, psychological support, professional development, officer.*

УДК 159.922.923

Ірина Жадан

ЦІННОСТІ В СТРУКТУРІ ПОЛІТИЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ МОЛОДІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Окреслено проблемне поле уявлень про чинники та механізми структурування політичної картини світу у перехідному суспільстві. Викладено концептуальні засади дослідження ціннісно-сислової складової політичної картини світу молоді та вразливі місця методичного забезпечення такого дослідження.

Ключові слова: *політична картина світу, цінності, чинники, структурування, інтерпретація, концептуалізація, конструювання.*

Проблема. Актуальність дослідження структурування ціннісної складової політичної картини світу молоді зумовлена суспільним запитом на виявлення соціально-психологічних ресурсів політичної соціалізації молоді, позаяк традиційні підходи до формування соціалізувальних впливів сьогодні не забезпечують бажаного ефекту з низки причин. З одного боку, у перехідному суспільстві змінюються уявлення про ціннісні пріоритети, суттєво розширюються інтерпретаційні рамки, які відображають наявні в культурі цінності, норми,